

La lutte pour l'Inde et le Canada

Tandis qu'en Europe la guerre de Sept Ans mettait aux prises Frédéric le Grand, l'Autriche et la Russie, une guerre coloniale éclatait entre la France et l'Angleterre au sujet du contrôle de l'Inde et du Canada.

Au début du XVIIIe siècle, l'Inde était un empire très peuplé dont la civilisation, sauf dans le domaine technique, pouvait se comparer à la culture occidentale. Mais cet empire était au bord de la ruine : entre 1658 et 1717, le chef de l'Inde, le grand mogol Aurangzeb, musulman fanatique, agrandit considérablement l'empire indien; mais en même temps, il l'affaiblit en persécutant les Hindous. Après sa mort, le pouvoir passa aux mains des radjas. Aucun d'entre eux n'était assez fort pour s'opposer à la poussée des Européens.

Jusqu'à cette époque, l'Angleterre était représentée en Inde par la Compagnie des Indes orientales, et la France, par une compagnie analogue fondée par Colbert en 1664; toutes deux avaient dû se contenter de quelques comptoirs fortifiés établis le long de la côte. Les principaux postes anglais étaient Bombay, Calcutta et Madras. Ceux des Français étaient Chandernagor (au nord de Calcutta) et Pondichéry (au sud de Madras). Vers 1744, Joseph Dupleix, le gouverneur français de Pondichéry, se rendit compte que la puissance de l'Inde déclinait. Quand la guerre éclata entre la France et l'Angleterre, il occupa Madras et s'empara d'une large zone côtière du sud-est de l'Inde. Mais quand la paix fut revenue en 1748, la France restitua Madras à l'Angleterre. Néanmoins, le prestige de la France fut accru; d'autant que Dupleix, par une diplomatie adroite, parvint à étendre la zone d'influence française jusque dans le sud de l'Inde.

Mais en 1751, l'Anglais Robert Clive s'empara d'Arcot, au sud de Madras. Dupleix, tombé en disgrâce, fut rappelé en France par Louis XV. Dès lors, les Français, mal commandés, subirent plusieurs défaites, notamment à Calcutta et à Plassey. Et, avant la fin de la guerre de Sept Ans, les Anglais étaient maîtres de toute la province de Bengale.

En Amérique du Nord, les événements se déroulèrent d'une façon analogue. Les colonies anglaises s'étendaient le long de la côte atlantique. Mais il était clair que, sous la poussée d'une population toujours en accroissement, elles devaient chercher à s'étendre au nord et à l'ouest. Les Français, de leur côté, avaient formé une colonie au Canada et, depuis 1682, ils possédaient la Louisiane.

Les colons anglais, soutenus par la mère patrie, résolurent de couper les communications entre les colonies françaises, et la guerre de Sept Ans leur fournit une occasion magnifique d'entrer en action. En effet, la France avait besoin de tous ses soldats en Europe et ses possessions américaines étaient dégarnies. En 1758, les Anglais purent s'emparer de Fort-Duquesne sur l'Ohio. Un an plus tard, le général Wolfe assiégea Québec, principale position française fortifiée au Canada. Les Français, commandés par le général Montcalm, durent capituler. Les deux généraux perdirent la vie dans la bataille.

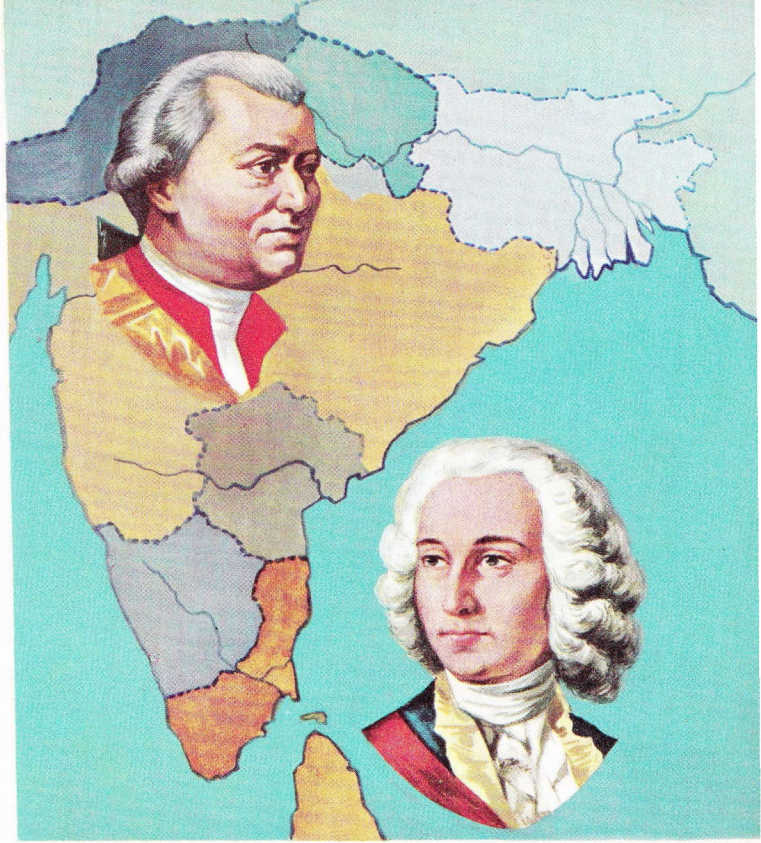
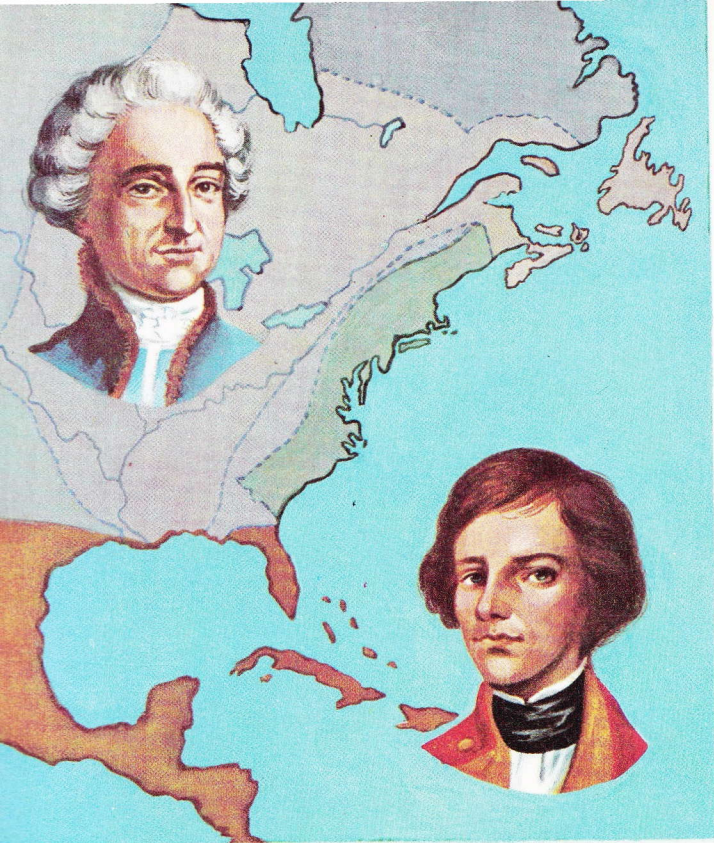
L'année suivante, Montréal tombait aux mains des Anglais. Le destin de la France en Amérique du Nord était scellé.

En haut, à gauche : carte de l'Amérique du Nord avec Montcalm en haut et Wolfe en bas. À droite : carte de l'Inde avec Clive en haut et Dupleix en bas.

En bas : engagement entre Anglais et Français au Canada durant la guerre de Sept Ans. Les Anglais portent un uniforme rouge.

DE STRIJD OM INDIË EN CANADA

Terwijl Europa in Japan slechts weinig vooruitkwam, kon het zijn heerschappij over andere delen van de wereld spoedig vestigen. In verschillende gebieden ontstond zelfs een hevige onderlinge strijd om de macht.

Voor Frankrijk en meer nog voor Engeland, was de Zevenjarige Oorlog voornamelijk een krachtproef die moest beslissen, wie de zeggenschap over Indië en Canada zou krijgen. Frankrijk hielp zijn Europese bondgenoten, Rusland en Oostenrijk, door een geweldig leger te zenden, dat de Pruisen moest bevechten. Engeland daarentegen ondersteunde zijn Europese bondgenoot Pruisen slechts zwakjes en wierp zich met volle kracht in de koloniale oorlog.

Indië was omstreeks deze tijd een dichtbevolkt rijk met een beschaving, die in alle opzichten behalve wat de techniek betreft, met de westelijke kon worden vergeleken. Maar het was ook een rijk, dat begon te vervallen. Tussen 1658 en 1707 heerste de Groot-Mogool Aurangzeb over Indië. Als fanatiek mohammedaan vergrootte hij zijn Indisch rijk in aanzienlijke mate, maar verzwakte het ook door de hindoes te vervolgen. Na zijn dood ging de macht meer en meer over op de plaatselijke radjahs, waarvan echter weinigen sterk genoeg waren om de druk van de Europese kolonisten te weerstaan.

Tot op dat ogenblik hadden Engeland, vertegenwoordigd door de Londense Oostindische Compagnie en Frankrijk, vertegenwoordigd door een Maatschappij die Colbert in 1664 had gesticht, zich met enkele versterkte handelsposten aan de kust tevreden moeten stellen. De voornaamste Britse posten bevonden zich te Bombay, Calcutta en Madras. De voornaamste Franse posten waren die van Chandernagore, ten noorden van Calcutta, en Pondicherry, ten zuiden van Madras. In het jaar 1744 besefte Joseph Dupleix, de Franse gouverneur van Pondicherry, dat de Indische macht volledig ineen zou storten. Toen de oorlog tussen Frankrijk en Engeland uitbrak, bezette hij Madras en legde beslag op een grote kuststrook in zuidwestelijk Indië. Maar in 1748 toen de vrede werd hersteld, gaf Frankrijk Madras aan Engeland terug. Toch was het Franse aanzien op dat ogenblik zeer groot. Dupleix slaagde er wederom in, door een handige diplomatie de Franse invloed in Zuid-Indië te versterken.

In 1751 bezette de jonge Engelse krijgsman Robert Clive Arcot de hoofdstad van de Carnatic in zuidelijk Indië. Het Franse prestige kreeg een geduchte knauw. Dupleix werd teruggeroepen, maar zijn opvolgers bewezen, minder bekwaam te zijn dan hij.

Tijdens de Zevenjarige Oorlog behaalde Clive voor Engeland veel overwinningen, waarvan de voornaamste waren die bij Calcutta en bij Plassey. Vóór het einde van de oorlog was Engeland meester over de hele provincie Bengalen.

In Noord-Amerika was de toestand eenvoudiger. De Britse koloniën daar waren in een lange rij langs de Atlantische kust aaneengeregen. Hun bevolking nam in aantal toe en het was duidelijk, dat spoedig de tijd zou komen dat ze nieuwe uitbreidingsmogelijkheden zou zoeken: naar het westen tot over de Mississippi en misschien ook naar het noorden tot voorbij de Sint-Laurens en de Grote Meren. Maar de Fransen hadden zich reeds op vele plaatsen langs de Sint-Laurens gevestigd en aldus de grondvesten voor een Canadese kolonie gelegd. In 1682 verkregen de Fransen ook Louisiana, een reusachtig gebied, dat zich tot ver ten oosten en ten westen van de Mississippi uitstreckte.

De Britse kolonisten, hierbij door hun moederland gesteund, waren vastbesloten door de strook Frans gebied heen te breken. De Zevenjarige Oorlog verschaftte hun hiervoor een passende gelegenheid.

Daar Frankrijk een groot gedeelte van zijn leger in Europa nodig had, waren zijn Amerikaanse bezittingen niet zo sterk verdedigd als wel nodig was geweest. In 1758 konden de Britse kolonisten Fort Duquesne, gelegen aan de Ohio en Frans Louisiana, veroveren. Een jaar later belegerde generaal Wolfe de stad Quebec, het voornaamste Canadese bolwerk van de Fransen. De Fransen, die onder het bevel stonden van generaal Montcalm, werden tot capitulatie gedwongen nadat de troepen van Wolfe de Abrahamhoogten hadden bestormd. Zowel Wolfe als Montcalm sneuvelden in de strijd. Op deze wijze ging de heerschappij zowel in Noord-Amerika als in Indië in Britse handen over.

Boven links: Kaart van Noord-Amerika, met Montcalm (boven) en Wolfe (onder). **Boven rechts:** Kaart van Indië, met Clive (boven) en Dupleix (onder). **Onder:** Een gevecht in Noord-Amerika tijdens de Zevenjarige Oorlog.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.